

Institutionen för pedagogik,
kommunikation och lärande

Barn och ungas möjligheter till sexuell identitetsutveckling

En litteraturöversikt om problem, lösningar och subjektpositioner i forskning om
sexualitetsundervisning

Frida Lerman

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: PDA 522
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Vt/2021
Handledare: Live Stretmo
Examinator: Johan Söderman

Abstract

Föreliggande uppsats ämnar synliggöra hur forskning konstituerar problem och lösningar, producerar subjektpositioner samt undervisningsmodeller som anses kvalitativa inom sexualitetsundervisning. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur tidigare forskning (publicerade mellan 2000 – 2021) om policyförändringar inom sexualitetsundervisning konstituerat problem och lösningar för sexualitetsundervisningen. Vidare undersöker jag hur de förslag som lyfts fram som kvalitetsförbättrande för sexualitetsundervisningen har konstituerats och legitimerats genom olika barnsynsdiskurser. Detta synliggörs genom en hybridform av den systematiska och narrativa litteraturöversikten, där utgångspunkter i förståelsen om subjekt och omvärlds präglas av diskursteoretiska perspektiv. Resultatet visar att det främjande perspektivet anses kvalitativt när det jämförs med riskperspektivet, det produceras snäva subjektpositioner där objekten ges förhållningsvis lite makt i sin sexuella identitetsutveckling samt att barns rättigheter konceptualiserar till deras rättighet till att göra rätt val. Uppsatsen visar hur förståelsen av barn och ungas individuella behov härstammar från statistiska mätningar av utsatthet samt ger effekter av maktojämligheter mellan flickor- pojkar samt, de som anses vara utanför normen.

Uppsats:	15 hp
Program:	Barn- och ungdomsvetenskap
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt/2021
Handledare:	Live Stretmo
Examinator:	Johan Söderman
Nyckelord:	<i>sexualitetsundervisning, sexualundervisning, diskurs, subjektpositioner, barnsyn, barns rättigheter, läroplan.</i>

Förord

Jag vill tacka min handledare Live Stretmo för tips, idéer och motivation till att skriva min uppsats, hon var både ett bollplank och en vägvisare under resans gång. Sen måste jag också tacka mina vänner Jennie, Fina, Ida, Ellinor, Flarnet, mina systrar Mikaela och Lisa som otröttligt har stöttat mig genom hela processen av att skriva en magisteruppsats under rådande pandemi. Att ha någon att landa hos när stressen pyser ut i form av tårar och ilska har varit ovärderligt!

Sen måste jag ju tacka mig själv också, det är ju ändå jag som har skrivit uppsatsen!

Innehåll

Inledning.....	1
Disposition	2
Syfte och frågeställning.....	2
Bakgrund	3
Sexualundervisning i Sverige 1945 – 2022.....	4
Sexualundervisningen blir obligatorisk 1955.....	4
Teoretiska utgångspunkter	7
What´s the problem represented to be?	7
Centrala begrepp	8
Diskursen om ondska	8
Diskursen om oskuld.....	8
Diskursen om rättigheter	9
Metod	9
Datainsamling.....	9
Urval.....	10
Inkluderingskriterier.....	10
Exkluderingskriterier.....	10
Databassökning	10
Relevans- och kvalitetsgranskning.....	11
Manuell sökning i tidskrifter	13
Genomförande.....	13
Analysenheter.....	14
Analysenheter från databassökning.....	14
Analysenheter från manuell sökning i tidsskrift 2021-03-21	15
Analysenheter från manuell sökning i tidsskrift 2021-04-20.....	16
Analysprocess.....	17
Kodsschema	18
Diskursanalys WPR.....	19
Tillförlitlighet	20
Validitet	20

Etik	20
Analys och resultat	21
Främjande perspektiv och riskperspektiv	21
Forskningens undervisningssubjekt	24
Barns rättigheter	26
Diskussion	28
Hur förstås detta i Sverige?	29
Metoddiskussion.....	31
Referenser.....	33
Bilagor	36
Bilaga 1	36

Inledning

Sex och samlevnad kommer byta namn höstterminen 2022 till sexualitet, samtycke och relationer. Ansvaret för att undervisningen bedrivs ämnesövergripande vilar fortsatt på rektorn i alla skolformer (förutom vuxenutbildningen) med ett förtydligande kring att undervisningen skall ske återkommande (Skolverket, 2021). Syftet med ändringen var att förtydliga läroplanen samt förbättra likvärdigheten och kvaliteten i undervisningen. Förändringarna är framskrivna i följande kapitel av läroplanen (Skolverket S2021/5):

- Grundläggande värden
- Förståelse och medmänsklighet
- En likvärdig utbildning
- Skolans uppdrag
- God miljö för utveckling och lärande
- Normer och värden
- Kunskaper
- Rektorns ansvar

Förändringen har förtydligat uppdraget genom att skriva fram ämnet i fler kapitel än den tidigare läroplanen, detaljframskrivningen visar tendenser till en mer styrande läroplan där tolkningar från arbetslag och rektorer blir satta i tydligare ramar. Ett exempel på detta förtydligande är att i lgr11 förekommer ordet sex* två gånger (Skolverket, 2011), till skillnad från den nya läroplanen där ordet sex* förekommer sju gånger (Skolverket S2021/5). Skolan ska nu förebygga alla tendenser av rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck genom kunskap. Lärare och annan skolpersonal ska genomföra detta genom aktiva insatser. Vidare ska skolan ge barnen möjlighet att återkommande föra samtal kring ämnet sexualitet, samtycke och relationer, utbildningen förväntas på så vis skapa förutsättningar för att elevernas hälsa och välbefinnande ska befastas (Skolverket S2021/5). Samtycke betonas starkt i ändringen som det rätta och riktiga för alla relationer och sexualiteter. Att samtycke betonas som extra viktigt kan förklaras genom att det har skett en lagändring 2018, där sexuell samtycke ges genom frivillighet från alla parter vid samlag eller annan sexuell aktivitet (SFS 2018:618).

Barnsrättskonventionen röstades även igenom som lagförslag av riksdagen och trädde i kraft den 1 januari 2020 (SFS 2018:1197) och ställde således krav på att säkerhetsställa att alla människor under 18 års ålder i Sverige skulle ges och ha deras rättigheter oavsett ursprung, nationalitet, könstillhörighet m. fl. I lgr11 (Skolverket, 2011) skrivs barnsrättskonventionen fram som ett centralt innehåll för natur, teknik och samhällsämnet. Ändringen för den nya läroplanen lyder att *"skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen)"* (Skolverket S2021/5, s. 2). Här förstås barnen som aktiva eftersom skolan ska *gestalta* just rättigheterna från barnsrättskonventionen, det är alltså inte enbart något som ska läras ut till eleverna det

påverkar också hur skolans personal ska förhålla sig till sina elever (Meyer, 2007). Diskursen om barns rättigheter samt lagen om barns rättigheter ger således legitimitet till en förändring av personalens förhållningssätt (SFS 2018:1197).

Föreliggande uppsats ämnar undersöka hur tidigare forskning om läroplaner förstår revideringar inom det valda ämnet sexualitetsundervisning, för att generera en fördjupad och vetenskaplig kunskap om vad forskningen menar på är av vikt för sexualitetsundervisningen samt vilka barnsyner dessa idéer konstitueras från.

Disposition

Först presenteras uppsatsens syfte och frågeställningar med ett efterföljande kapitel där teori och centrala begrepp presenteras. Sedan kommer ett metodkapitel där datainsamling, urval, genomförande, tillförlitlighet och etik presenteras. Det efterföljande kapitlet är resultat och analys, där svar på syfte och frågeställningar kommer besvaras genom att analysera uppsatsens insamlade data med valda teori och centrala begrepp. Uppsatsens sista kapitel fördjupar de svar som framkom i analys och resultat, samt med en avslutande metoddiskussion.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur tidigare forskning (publicerade mellan 2000 – 2021) om policyförändringar inom sexualitetsundervisning konstituerat problem och lösningar för sexualitetsundervisningen. Vidare undersöker jag hur de förslag som lyfts fram som kvalitetsförbättrande för sexualitetsundervisningen har konstituerats och legitimerats genom olika barnsynsdiskurser.

Frågeställning

1. Vilka problem är det sexualitetsundervisningen ses som lösningen på?
2. Hur anses problemet bli löst på bästa sätt?
3. Vilka blir subjekten som undervisningen vänder sig till?
 - Vilka barnperspektiv utgår dessa från?

Bakgrund

Förståelse av sex och sexualiteter i Sverige har ändrats över tid, från 1700-talet syn där sexualitet förstods som ett nöje, till en mer konservativ syn på 1800-talet. På 1700-talet förstods sexualitet och samlag var något män och kvinnor gjorde tillsammans, både för att njuta samtidigt som det fanns en reproduktiv aspekt, nämligen att barn kom till. Carl von Linné höll som exempel en föreläsning där han grundligt förklarade fysiska reaktioner vid sexuell upphetsning hos män och kvinnor, han beskrev på följande vis

”Rak och stel, och således kan finna vägen in til fru Venus genom förmaket vulva... fast dock ej deras lemmar blir hårda som på manfolken utan slaka, blöta, lena och lösa ock det som förr war tort, blir nu wåtaktigt af en tilflytande wåtska” (Carl von Linné, u.å. i Centerwall, 2005a, s. 26 – 27).

Denna förklaring är både progressiv för sin tid samtidigt som den har en stark heteronormativ karaktär där män och kvinnor förstås som kompletterande av varandra.

På 1800-talet genomgick förståelsen om sexualitet en mer konservativ fas, där de ungas sexualitet beskrivs med faror så som att ogifta flickor kunde riskera att bli gravida. Det var en strängare karaktär där sexuella relationer skulle verka under hemlighet, där av problemet med att ogifta flickor blev gravida eftersom detta syns och hemligheten då avslöjades (Centerwall, 2005a). Genom 1800-talet blev synen på sexualitet mer och mer konservativ. Det var under denna period som olika förbud och lagar skapades för att stävja sexuella handlingar som inte ledde till fortplantning, som ex. homosexualitet (Centerwall, 2005a). Onani förstod som både ett uttryck för ohälsosamt leverne eller sjukdom och samtidigt som en förklarande orsak till att någon blev sjuk (Centerwall, 2005a, s. 28). Onani skulle förhindras genom övervakning, gymnastik, fosterlandskärlek, religiositet etc. Onani sågs som en last som uppkom genom att kamrater berättade för en hur gjorde. Föräldrar borde därför vara vaksamma över sina barn om de exempelvis ”ligger alldeles för länge i sängen på morgonen” (Ibid, s. 28).

På 1900-talet uppkom det flera texter som kallade på sexualupplysning som ex. Karolina Widerströms *Uppfostran och sexuell hygien* som publicerades 1907. I boken argumenterar Widerström för att avhållsamhet var det enda rätta för unga eftersom, hon menade på att kvinnor uppnår fysisk och psykisk mognad vid 20 års ålder, och män uppnår detta vid 24 års ålder. Logiken för hennes argument är att samlag är till för fortplantning och för att bli förälder bör mannen och kvinnan vara mogna nog. Det fanns en oro hos vuxna och olika myndigheter att sexualundervisningen kunde leda till att barn och unga tog det som en uppmaning till att starta sexuella umgängen (Centerwall, 2005a, s. 29). Pojkar ansågs ha en starkare sexualdrift i kontrast till flickor som ansågs ha en svagare sexualdrift. Detta resulterade i att undervisningen riktade sig mer mot flickor än mot pojkar, eftersom det var mindre chans att flickorna skulle genomgå en s. k. sexuell väckning (Centerwall, 2005a, s. 29). Vid 1920 hade 80% av flickskolorna sexualundervisning, i jämförelse med 25% av gymnasium för pojkar. Inom ämnet fick lärarna inte undervisa om kondomer eller könssjukdomar, eftersom att *informera* om detta var olagligt under början av 1900-talet. Fram till 1944 var homosexuella handlingar kriminellt (Centerwall, 2005a, s. 29 – 31).

Sexualundervisning i Sverige 1945 – 2022

1945 publicerades den första statliga handboken om sexualundervisningen för lärare (Kungl. Skolöverstyrelsen, 1945). Den handledningen kritiserades för sin moraliska ton som inte matchade de sociala praktikerna i samhället (Skolverket, 2013). Som exempel ansåg endast 18% av det svenska folket att avhållsamhet innan äktenskap var viktigt, medan handboken var framskriven på sådant sätt att lärare endast kunde undervisa avhållsamhet innan äktenskap som norm (Kungl. Skolöverstyrelsen, 1945, Centerwall, 2005a). Handboken är utskriven i detalj för hur läraren ska undervisa sina elever i skillnader mellan könen, barnets utveckling innan födsel, efter födsel och hur detta barn är beroende av olika saker från sin mamma, pappa och hemmet (Kungl. Skolöverstyrelsen, 1945).

Vidare skriver handledningen fram hur onani kan bli en ovana för just pojkar, det är här vi kan se hur den dåvarande synen konceptualiserar pojkars sexualitet som ett problemområde med lösningar, medan flickors sexualitet inte förekommer alls i skrivningar om onani (Kungl. Skolöverstyrelsen, 1945). Skillnader mellan män och kvinnor är ett genomgående tema och undervisning för dem skrivs fram utifrån ålder, utveckling och moraliska synpunkter med utgångspunkt deras olika uppgifter i fortplantningen (Kungl. Skolöverstyrelsen, 1945). I slutet av handledningen finns det även bilder av kvinnligt och manligt könsorgan samt barnets utveckling i livmodern, även på dessa bilder osynliggörs den njutning som inte leder till fortplantning, alltså kvinnlig g-punkt och manlig prostata-punkt (Kungl. Skolöverstyrelse, 1945). Att bilderna inte har en p-punkt kan även förklaras genom dåtidens förståelse av homosexualitet och homosexuella handlingar som abnormala beteenden, samt att den kvinnliga njutningen osynliggörs eftersom kvinnans uppgift i relation till sexualitet var att inom ramen för ett äktenskap föda och fostra barn. 1949 publicerades en ny handledning där sexualitet skrivs fram som ett värde i sig och den tidigare kritiken mot den moraliska och orealistiska tonen ledde till en nedtoning av fortplantning som det huvudsakliga syftet av sex (Centerwall, 2005a, 2005b).

Sexualundervisningen blir obligatorisk 1955

1955 beslutades det att sexualundervisningen skulle bli obligatorisk för alla grundskolor. Argumentet för detta var att staten inte länge ansåg att föräldrarna var de som bäst kunde undervisa sina barn om sexualitet, eftersom det fanns en naturlig distans mellan barn och föräldrar (Skolverket, 2013, Centerwall, 2005b).

Året efter att sexualundervisningen blev obligatorisk kommer en ny handledning ut, förväntningen på undervisningen var att unga skulle skyddas från negativa aspekter av och inom sexualitet (Centerwall, 2005b). Den handledningen styrde undervisningen mellan 1956 – 1967. Även den är utskriven i detalj och lärare har heteronormativa förutsättningar för undervisningen, elevers beteende som ansågs vara problematiskt av handledningen var viljeslapphet, primitiv drift och för tidigt väckta sexualdrifter (Centerwall, 2005b, s. 37).

Dessa ord används genomgående som förklaringar på onormalt och normalt beteende. Sexualiteten beskrivs i problematiska termer och människor med avvikande sexualitet (HBTQIA+) förknippas med faror för eleverna som de ska skyddas mot. Det är i den här tiden som skrivningar om sexakten byts ut mot förklaringsmodeller genom växtriket, som ex. blommor och bin (Centerwall, 2005b). På så vis förstås barnet som asexuellt, eftersom det finns en oro kring att de väcks sexuellt av undervisningen eller någon annan. De förstås samtidigt som oskyldiga fram till sexdebut, när de upptäcker onani eller vid yttre faror som denna tid ansåg vara bl. a. homosexuella människor. Efter upptäckten eller sexdebuten förstås dem som onda och potentiellt farliga för sina jämnåriga klasskamrater, eftersom de då kan föra vidare farlig kunskap om sex (Meyer, 2007, Foucault, 1982, Centerwall, 2005b).

På 50- och 60-talet var undervisningens syfte att agera som motstånd till en tid av omoraliska beteenden och riskfyllda förändringar. Under dessa tider uppkom det fler och fler tidningar inriktade mot ungdomar där tonårsidoler, bröstinlägg, kärlekskrav, aborter och oönskade graviditeter mer och mer började diskuteras (Centerwall, 2005b). Flickor konceptualiseras under denna tid som en moralisk räddning, där de skulle motstå pojkarnas opålitlighet och sexuella drift. Föräktenskapligt sex började mer och mer ses som normalt beteende inom ramarna för kärlek, tvåsamhet och att pojkar skulle ge flickor särskild hänsyn samt uppskatta deras återhållsamhet som ett värdigt beteende. Pojkarna konceptualiseras fortfarande genom synen av att deras sexualdrift var starkare än flickorna och ansågs således *alltid* säga ja till sex. Flickorna skulle därför lära sig att stå på sig mot pojkar samt säga nej. Synen på pojkars sexualitet var ohämmad och driven av att njuta, och synen på flickors sexualitet kopplades fortfarande till fortplantning och fostran (Centerwall, 2005a, 2005b).

1975 legaliserades abort i Sverige, det skapade en oro i regeringen för en ökning av aborter, på grund av det gavs Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att under fem års tid bygga upp ett abortförebyggande arbete. Ur detta uppkom bl. a. ungdomsmottagningar över riket samt ämnet sex och samlevnad. Det huvudsakliga syftet med uppdraget var att "barn skulle födas önskade" (Centerwall, 2005b, s. 40). År 1977 publicerade den Kungliga Skolöverstyrelsen sin första handboken i samlevnadsundervisning, som tillskillnad från dess företrädare var mer anpassad till unga människors livsvärldar och antog ett mer accepterande perspektiv till att unga hade ett sexuellt liv. Idén om att sexualundervisningen skulle vara ämnesövergripande fick även sin första framskrivning här, genom att undervisningen skulle integreras i fler ämnen. Handledningen innehöll mer vetenskapligt belagd kunskap och undervisningen fick här en bredare karaktär än innan och skulle ta in könsroller, lära eleverna att stå emot grupstryck och göra självständiga val. Samlag skulle beskrivas i positiva termer med kunskap om orgasm i både mellanstadiet och högstadiet (Centerwall, 2005b).

Under 80-talet kom HIV/AIDS till Sverige och gav en traumatiserande effekt där en ny sorts moralpanik växte i samhället, samlevnadsundervisningen blev helt plötsligt "en fråga om liv och död" (Centerwall, 2005b, s. 43). Det var under den här tiden som effekterna av utbildningen befästes starkt som livsnödvändiga och eleverna skulle ges kunskaper som

skyddade dem, deras familj samt människor runt dem. Undervisningen skulle därför inte ta en moraliserande ton mot eleverna eftersom det inte gav önskat resultat, det ansågs skapa trots och rebelliska handlingar. Betoning på att sexualiteten skulle talas om i positiva och ansvarstagande termer i undervisningen växte alltmer fram, eftersom det fanns en rädsla för att eleverna annars potentiellt kunde bli farliga för sig själva och andra genom tystnad (Centerwall, 2005b).

Barn och unga förstods som både onda och oskuldsfulla. Tystnaden konceptualiserades som en fara för barnens välmående, den förståelse vilde på antagandet av att barn och unga gör farliga val och döljer detta för vuxna genom tystnad. Att motverka denna tystnad ges legitimitet eftersom barnen konstituerades utifrån diskursen om ondska, där de tros ha en inneboende ondska som måste motarbetas av vuxna genom kontroll. Samtidigt vilar utgångspunkten i att barnen skall skyddas från risker, så som könssjukdomar, barnen konceptualiserades på så vis som oskyldigt innan sex (Meyer, 2007). Undervisningen skulle drivas av samtal och planeras gemensamt av lärare och elever för att motverka dessa tystnader. Generellt sett kan en säga att det var under HIV/AIDS tiden som sex- och samlevnadsarbetet sågs som allt viktigare, vilket resulterade i fler ungdomsmottagningar samt en utökning i samarbeten med skolor (Centerwall, 2005b, s. 44).

1994 var sex- och samlevnadsundervisningen ett ämnesövergripande ämne och rektorn hade ansvaret för undervisningen. Skrivningar kring didaktiken, vad som skulle undervisas, hur det skulle undervisas och varför, fanns inte längre framskrivet i detalj i läroplanen, utan i referensmaterial (Utbildningsdepartementet, 1994). Att individen skulle ges förutsättningar till att utvecklas till en ansvarstagande vuxen sågs som avhängt av en god kvalitativ sex- och samlevnadsundervisning. Eleverna skulle undervisas för att bli ansvarstagande, med ett medvetet förhållningssätt till sin egen sexualitet och respekt för andras, samt lära sig att skydda sig mot sexualitetens alla risker (Centerwall, 2005b). Barnen sågs som becoming, alltså var deras barndom en transportsträcka mot vuxenlivet, där de hade ett behov av specifik kunskap för att bli fullvärdiga och önskvärda vuxna (James, 2009).

Skolverket (2013) publicerade ett stödmaterial till lärare för att arbeta ämnesövergripande med sex- och samlevnadsundervisning. De skrev fram olika perspektiv, diskussioner inom olika ämnen och vilka begrepp som är i fokus för undervisningen. Begrepp de menade på var behjälpliga för undervisningen var sexualitet, relationer, jämställdhet, normer och identitet. Det fanns en dubbelhet i undervisningen där den förväntas utföra ett förebyggande större arbete med samhällsrelaterade problem så som AIDS/HIV, klamydia, ökning i aborter, sexuell exploatering och hedersrelaterat våld och förtryck m. fl. (s. 11). Samtidigt verkade det finnas en koncensus kring att om undervisningen inte utgick från barnens livsvärld, utan tog ett riskperspektiv, så missades barnens frågor och tankar vilket ledde till sämre måluppfyllelse (Skolverket, 2013, Skolverket, 1999).

Att sexualundervisningen vilar på rektorns ansvar som ett ämnesövergripande område stod fast i framtida läroplaner så som, Lgr11 och dess reviderade versioner (Skolverket, 2011). Kvaliteten av sex- och samlevnadsundervisningen mättes inte i betygsskalor utan de mättes statistiskt utifrån ex. tonårsgraviditet, aborter, könssjukdomar m. fl. På grund av namnändringen i läroplanen från sex- och samlevnadsundervisning till sexualitet, samtycke och relationer kommer begreppet sexualitetsundervisning tillämpas vidare i denna uppsats.

Teoretiska utgångspunkter

Nedan presenteras teorin som valdes till uppsatsen för att synliggöra problematiseringsprocesser och subjektspositioner i forskningen om sexualitetsundervisning. Efter presentationen av teorin kommer centrala begrepp som ämnar att nyansera analys, resultat och diskussion i uppsatsen.

What's the problem represented to be?

Den valda teorin för uppsatsen är "What's the problem represented to be?" och kommer förkortas WPR. Det är en teori som tar avstamp och inspiration i Foucaults diskursteoretiska tankar kring makt, subjektspositionering, styrning, sanningsregim etc. Teorin är inriktad på att synliggöra hur policydokument både konstruerar det rätta problemet och även problemets rätta lösning (Bacchi, 2016). Diskurs ses som socialt konstruerade och formar den kunskap som möjliggör en viss förståelse av sin omvärld, ens egen världsbild är på så vis konstituerad. I policys konstitueras lösningar som den rätta lösningen för undervisningens område, och det är genom detta vi kan förstå vad det underliggande problemet är. Eftersom uppsatsen fokuserar på hur problemet representeras synliggör analysen vad som ska förändras och på så vis synliggörs vad som är eller vad som konstrueras som problematiskt inom forskningen om det valda ämnet sexualitetsundervisning (Bacchi, 2016).

Problem och lösningar skapas i policydokument genom sättet det skrivs fram, det är alltså "i diskurs som makt och kunskap förenas" (direkt översatt. Foucault, 1978, s. 100). För att synliggöra dessa diskursiva faktorer av makt och kunskap tillämpas barnsyner som en form av diskursiva förståelser. Makt förstås inte i uppsatsen som något en har utan som kontextuellt, relationellt, alltså är det något en har *mer eller mindre* av. Således är makt något en ges samt utövar i kontexter och relationer med andra (Gordon, 1980). Det är när olika diskurser förstärker varandra som det går att tala om en sanningsregim. Sanning är alltså en produkt av språkliga praktiker där normer, värderingar, makt och ideologier styr vad som är sant och falskt (Gordon, 1980, s. 131).

I talet om eller texter om någon annan blir de objekt och objektifierade genom tillskrivningar som talaren eller författaren ger dem, samtidigt skapas det en förståelse om sig själv och vilka

ramar en kan verka inom, detta fenomen kallas subjektpositioner (Foucault, 1982, Gordon, 1980). I subjektpositioner skapas objekt genom att påvisa individuella egenskaper, som exempel, att tala om hur homosexuella är, förstärker de egenskaper och förmågor som du tolkar att de har. Foucault förklarar “att vara subjekt mot någon annan genom kontroll och beroende; och att knytas till sin egen identitet genom samvete eller självkänedom” (direkt översatt. Foucault, 1982, s. 781). Subjektpositioneringar är vilka objekt som produceras i dokumentens diskurs som möjliga förståelser av sig själv och roller att ta (Bacchi, 2016). Uppsatsens tidigare forskning riktar sig primärt mot att ge kunskap till verksamma lärare för att höja kvaliteten av deras undervisning, på så vis produceras subjektpositioner till elever genom en kunskaps-reproduktion från deras lärare. För att synliggöra detta i analysen beskrivs hur problem och lösning är beroende av varandra för att ges makten av sanning, genom att analysera hur problem har konstituerats genom barnsyns-diskurser (Bacchi, 2010, 2016).

Centrala begrepp

Barndomar och barnsyner ses i föreliggande uppsats som en social konstruktion, de konceptualiseras och konstitueras i olika diskurser, som ex. i diskursen om ondska, oskuld och rättigheter (Meyer, 2007, James m.fl. 1998). I uppsatsen kommer jag se till hur dessa barndomar och barnsyner konceptualiseras i olika kontexter. Med kontexter avser jag de perspektiv som är synliga i forskningen. Nedan kommer en framskrivning av de olika diskurserna.

Diskursen om ondska

När det är barnen som har begått ett brott tenderar förståelsen om dem vara genom diskursen om ondska (Meyer, 2007, s. 87). Barn konceptualiseras i denna diskurs som en varelse med en inneboende ondska, det är i denna objektifieringsprocess som hårdare disciplin och kontroll rättfärdigas (James m.fl. 1998, s. 10, Foucault, 1982). Detta gör barn utsatta för exempelvis fysiskt eller psykiskt våld av vuxna. På så vis görs barn utsatta genom diskursens förståelse av barnet som onda, vilket legitimerar hårdare disciplin och producerar ojämlik maktfördelning mellan vuxen-barn och tillåtande av kontroll över barnet (Meyer, 2007, s. 89 – 90).

Diskursen om oskuld

I oskulddiskursen görs barn till omogna, ignoranta, svaga och utsatta (Meyer, 2007, s. 87), vilket konstruerar ett behov av skydd. Diskursen om oskuld är dominant när en talar eller skriver om pedofili eller pedofilen som subjekt, barnet produceras här som oskulder i relation och jämförelse till pedofilen. När barnen ses som naiva och utsatta konceptualiseras de även som hjälplösa i objektifieringsprocessen (Foucault, 1982, Meyer, 2007, s. 88), vilket än mer förstärker synen av att de är i behov av vuxnas skydd. Behovet av skydd är något som inte

ifrågasätts utan ses som självklart. Vilket i sig ger vuxna en stor makt över barnet på ett sätt som till synes verkar vara en skyddande faktor för barnet, dock är det detta som producerar deras utsatthet i subjekspositioneringen. Diskursen skapar en könad effekt av oro kring sex och sexuella praktiker som riktar sig mer mot flickor än pojkar (Meyer, 2007, s. 93). I den här diskursen ges således vuxna mer makt än barn i diskussioner om barns sexualitet (Foucault, 1978, 1982).

Diskursen om rättigheter

I diskursen om barns rättigheter konceptualiseras barn som aktiva, med självständiga rättigheter och egna intressen, de ges i en viss mån mer agens än i diskursen om oskuld/ondska (Meyer, 2007, s. 88). Barn ges mer agens i objektifieringsprocessen genom språkbruk där barnen ska göra saker i stället för att få saker gjorda för dem, de har rättigheter före behov (Meyer, 2007, s. 88, Foucault, 1982). Denna diskurs har yttrat sig som ett motstånd till oskulddiskursens logik av barnets behov (så som skydd av vuxna från faror) före deras rättigheter till att göra och utforma sina liv.

Metod

Nedan beskrivs hur datainsamling, urval, genomförande, tillförlitlighet och etiska aspekter har tillämpats samt tagits hänsyn till i uppsatsen.

Datainsamling

Studiens insamling av data har genomförts på två vis, databassökning och manuell sökning. Nedan följer en beskrivning av hur studiens insamlade data har genomförts på olika databaser. Databassökningen skrivs fram i tabellform för att visa hur många träffas jag fick fram med ett efterföljande flödesschema för att tydligt visa hur många som ansågs relevanta och kvalitativa för föreliggande uppsats.

Den data som samlades in manuellt har inte ett flödesschema eftersom denna sökning gjordes genom en s. k. indexgenomläsning. En indexgenomläsning betyder att jag manuellt sökte efter artiklar till min uppsats genom att gå in på tidskrifters index. Mina inkluderings- och exkluderingskriterier består av metoder vilket gjorde det enkelt att läsa titel, abstrakt och metod för att inkludera och exkludera de artiklar som ansågs relevanta för uppsatsen. På grund av att jag genomförde indexgenomläsningen manuellt gjordes inget flödesschema för att visa hur många som hade exkluderats. Det resultatet ansågs inte relevant för studiens genomförande eftersom artiklarna som exkluderades aldrig lästes som fulltext, utan de inkluderades och exkluderades baserat på deras metod.

Urval

Urvalet av dokument till uppsatsen har genomförts med utgångspunkt i syfte och frågeställning. För att söka fram empiri till uppsatsen genomförs databassökningar inom utbildningsvetenskapliga fältet där uppsatsens centrala begrepp används för att hitta relevanta artiklar (Eriksson Barajas m.fl. 2018. Boreus, 2015).

Inkluderingskriterier

- Analys av styrdokument
- Normer, värderingar och ideologier inom sexualitetsundervisningsläroplaner internationellt
- Peer-review
- Publicerade mellan 2000 – 2021

Exkluderingskriterier

- Observationer av undervisning
- Intervjuer med lärare, barn, vårdnadshavare och föräldrar
- Dubbletter
- Litteraturanalyser om sexualiteter och normalisering

Fokus för artiklarna var således hur forskningen förstår samt förklarar styrdokument, policy och läroplaners beskrivningar och syn på det valda ämnet sexualitetsundervisning. Artiklar som utgår från studenternas perspektiv, sexuella trakasserier på skolan, klassrumsdiskurser m. fl. valdes bort eftersom det inte berör forskningsfrågornas fokus. Jag valde att avgränsa mig till publikationer på hela 2000-talet i och med samhällseliga förändringar som skett som ex. #metoo.

Databassökning

Att hitta litteratur är ett tidskrävande arbete, i början av databassökningen var det svårt att få fram så mycket relevant litteratur som möjligt som samtidigt var överkomligt för mig att läsa, värdera och kategorisera som lämplig eller olämplig för studiens valda syfte och frågeställning. Jag genomförde flertalet sökningar (se bilaga 1) och systematiserade till slut ner min databassökning till:

Datum	Databas	Sökord	Avgränsning	Antal träffar	Antal träffar peer-review
2021-03-02	ERIC ProQuest	“sex* education” OR “child* sexuality” OR	2000 – 2021	34	33

		"youth* sexuality" AND curriculum OR discourse OR "curriculum discourse" AND norm* NOT parent* OR interview OR classroom OR observation			
2021-03-02	Education Research complete - EBSCO	"sex* education" OR "child* sexuality" OR "youth* sexuality" AND curriculum OR discourse OR "curriculum discourse" AND norm* NOT parent* OR interview OR classroom OR observation	2000 – 2021	30	26

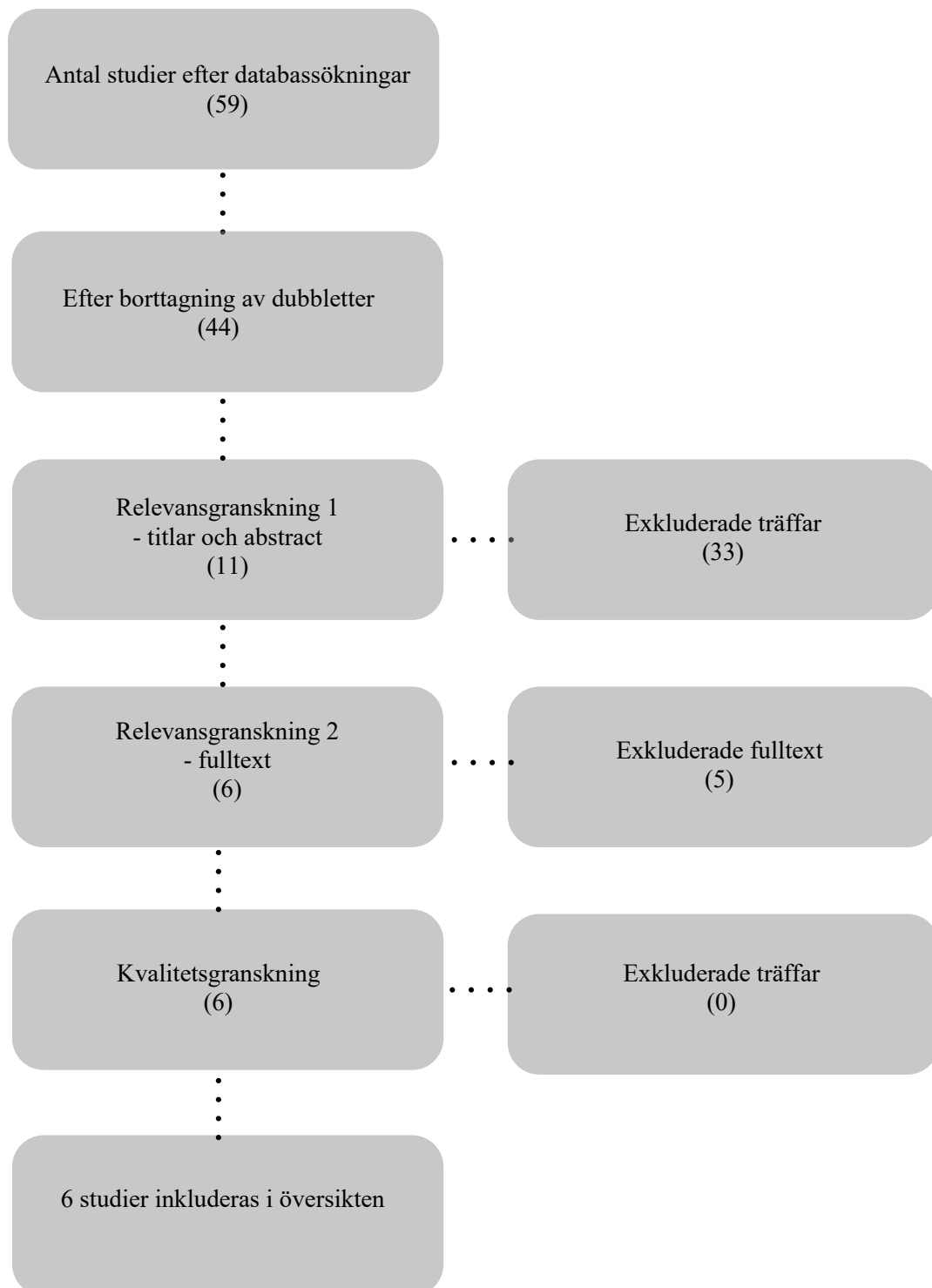
Relevans- och kvalitetsgranskning

Relevansgranskningen som genomfördes på uppsatsens insamlade data utgick från inkludering- och exkluderingskriterierna, för att synliggöra och kritiskt granska datas relevans för uppsatsen. I detta steg exkluderades totalt trettioåtta artiklar eftersom de inte behandlade uppsatsens fokus, nämligen hur policyforskning om sexualitetsundervisningen konstituerar problem och lösningar. Relevansgranskningen av datan gav mig goda förutsättningar att bidra med ny kunskap till forskningen om sexualitetsundervisning, som inte reproducerade tidigare kunskap (Bryman, 2020, s. 474). Uppsatsens insamlade data producerades i Nya Zeeland, Australien och USA, dock ansågs den relevant för uppsatsens syfte och frågeställning. På så vis gav relevansgranskningen mig en insyn i forskningens geografiska position, det ledde till beslutet att synliggöra resultatets möjliga likheter och olikheter till den svenska läroplansrevideringen av sexualitetsundervisningen i diskussionskapitlet för att göra uppsatsen relevant inom svensk forskning.

Kvalitetsgranskningen av datan ämnade att granska deras individuella kvalitet. Granskningen följde en checklista utvecklad av Eriksson Barajas m, flr., (2013, s. 155) där bland annat

aspekter kring datas möjlighet att besvara fråga med valda teori och analysmetod, datans etiska aspekter så som påvisande av motsägande resultat, tydlighet i framskrivning av teoretisk förankring och metod m. fl. synliggjordes. Kvalitetsgranskningen resulterade i noll exkluderade träffar.

Nedan följer det flödesschema som visar tydligt hur processen av exkludering och inkludering har gått till av artiklarna som samlades in genom databassökning:

Databassökningen resulterade i en för liten mängd data för att analysera och ge relevant resultat, därav valde jag att söka manuellt i tidskrifter.

Manuell sökning i tidskrifter

Datan till uppsatsen har samlats in på två olika sätt, databassökning och manuell sökning. I samtal med min handledare fick jag tipset om tidskriften American journal of sexuality education. Jag valde att inte skriva fram flödesschemat för vilka artiklar som exkluderades samt inkluderades eftersom det genomfördes i en s. k. indexgenomläsning på tidskriften. Indexgenomläsningen innebar att jag gick in på tidskriftens hemsida och läste rubriker samt abstrakt från artiklar som hade publicerats. Där sökte jag efter den metod (analys av policy) som artiklarna hade för att se om de uppfyllde inkluderingskraven som tidigare redovisats.

Den första manuella sökningen genomfördes på American journal of sexuality education index, där jag läste rubriker, abstrakter och metod. Sökningen genomfördes 2021-03-12 och resulterade i tre artiklar (Eriksson Barajas m. fl. 2018, s. 74. Bryman. 2020, s. 144). Den andra manuella sökningen genomförde jag 2021-04-20 på American Journal of Sexuality Education, detta resulterade i ytterligare 3 artiklar.

Genomförande

Den insamlade empirin till uppsatsen består av artiklar och vetenskapliga texter som är review granskade. Jag tillämpade sedan en latent innehållsanalys på artiklarna där kodning av kategorier genomfördes med hjälp av färgkodning i de olika dokumenten för att synliggöra kategorier, perspektiv och möjliga samband (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström., 2018, s. 148). I analys av kategorierna tillämpades diskurs teorin *Whats the problem represented to be?* där jag sökte kunskap om problematiseringsprocesser och subjektspositioneringar för att synliggöra hur barn och unga förstods samt konceptualiserades i forskningen (Boreus, 2015).

Analysen utgår från två steg, den första är den kvalitativa innehållsanalysen eftersom syftet var att generera kunskap om hur barn förstods i forskning om sexualitetsundervisning samt vilka problem undervisningen skulle lösa. Sökande och kodning av olika teman bestod av två faser. Första läsning av dokument förde jag anteckningar samt färg kodade utifrån mina centrala begrepp. Andra läsningen bestod av att hitta likheter och skillnader mellan dokumenten. Den kvalitativa innehållsanalysen tillämpades som ett första steg i analysen för att synliggöra forskningens förståelse av det valda fenomenet sexualitetsundervisning. Detta gjorde att jag fick syn på hur forskningen konstruerar lösningar och problem genom deras läroplan- och policyanalys (Boreus, 2015, Bryman, 2020).

I det andra steget av analysen tillämpades WPR-teorin för att analytiskt se bortom de skrivna orden samt ge en fördjupad förståelse om vad som kan ha skapat forskningens förståelse av

sexualitetsundervisningens syfte. Bryman (2020) menar på att den abduktiva ansatsen är induktiv i sin logik, men den fördjupar informationen genom en teoretisk förankring som tar sin utgångspunkt i de studerades världsbild. I föreliggande uppsats tillämpades således den abduktiva ansatsen för att förklara och förstå forskningens synsätt och perspektiv i problematiseringsprocesser (Bryman, 2020, s. 478 – 479).

Analysenheter

Analysenheter tillämpades som en följd av den kvalitativa innehållsanalysens tillvägagångssätt (Boreus & Kohl, 2018). Nedan följer en tabell för att synliggöra den data som analyserats i uppsatsen utifrån rubrikerna författare, syfte, metod och dimensioner i uppsatsens analysenheter. Valet att synliggöra syfte och metod var för att se det första steget i forskningens problematiseringsprocess, på så vis växelverkade mitt arbetssätt för insamling och kategorisering av analysenheterna mellan att, (1) söka förståelse om forskarnas perspektiv samt (2) hur detta teoretiskt kan förstås genom WPR-analys (Bryman, 2020).

Analysenheter från databassökning

Författare	Syfte	Metod	Dimensioner
Kellie Burns	Författaren undersöker hur viss form av kunskap om sex och sexualiteter normaliseras som ”officiell kunskap” som ramsätter hur institutionella policys och praktiker formar vardagliga diskurser. Vidare granskar hon hur detta möjligtvis kan påverka de som marginaliseras eller tystas i den ”officiella” kunskapskulturen.	Diskursanalys	Kvalitativ
Barrie Shannon	Artikeln utforskar vilka queerdiskurser som missas inom australiensk sexualitetsundervisning och hur HBTQIA+ ungdomar kan ha nytta av att dessa diskurser inkluderas, genom att synliggöra tidigare tystnader.	Litteraturanalys	Kvalitativ
Kristen A. Kolenz & Jonathan Branfman	Författarna skriver fram hur sexualitetsundervisningen kan främjas av en friare undervisning som använder humor för att skapa ett lustfyllt lärande. Där sexism, rasism	Policyanalys Pedagogikanalys	Kvalitativ

	och heterosexism kan dekonstrueras genom skratt på ett avslappnat vis.		
Louisa Allen & Moira Carmody	Artikeln undersöker hur sexualitetsundervisningen har förstått, arbetat med och teoretiskt ramsatt ordet njutning. Vidare söker de att urskilja de diskursiva gränserna för njutningsvisioner för att visa hur det kan användas som en normaliseringspraktik.	Diskursanalys	Kvalitativ
Sarah Garland-Levett	Genom att tillämpa Foucault diskursteori ämnar författaren att analysera hur Nya zeeländska policydokument skapar och reproducerar ett specifikt kunskapsområde (sexualitetsundervisning) samt hur detta begränsar möjligheter för en socialt rättvis sexualitetsundervisning.	Diskursanalys Policyanalys	Kvalitativ
Linda Rae Bennett	Författaren undersöker hur den islamiska förståelsen av zina står i relation till en allomfattande sexualitetsundervisning. Vidare undersöker hon hur zina och islamiska villkor för föräktenskapligt sex inte nödvändigtvis står i konflikt med sexualitetsundervisningen.	Analyserar koranen som policy	Kvalitativ

Analysenheter från manuell sökning i tidsskrift 2021-03-21

Författare	Syfte	Metod	Tidsskrift	Dimensioner
Virginia Ramseyer Winter, Michaela Ward, Sarah Pilgrim, Mackenzie Cook & Alison Summers	Artikeln har som syfte att synliggöra möjliga effekter av sexualitetsundervisning för flickor. Analysen fokuserar på nuvarande läroplan och möjliga förbättringsområden som är teoretiskt förankrade. Fokus för artikeln är hur sexualitetsundervisningen kan förbättras för flickor	Litteraturoversikt	American Journal of Sexuality Education	Kvalitativ

	genom att inkludera bilder av olika kroppar.			
Mark Levand	Levand söker gemensamma drag mellan sexual vetenskap och den katolska kyrkan utifrån fem teman, 1. Sexualitet är väsentlig för den mänskliga upplevelsen, 2. Samtycke är av största vikt, 3. Föräldrar bör vara den primära undervisaren för sina barn om sexualitet, 4. Undervisningen bör ta ett positivt perspektiv och vara åldersanpassat, 5. Sexualitet är en arena för djupa personliga skador.	Innehållsanalys	American Journal of Sexuality Education	Kvalitativ
Jessica L. Corcoran, Patricia A. Patrician, Gwendolyn D. Childs & Maria R. Shirey	Syftet med artikeln är att synliggöra fem dimensioner som omfattar sexualitetsundervisning, 1. Utbildningens innehåll, 2. Längd av undervisningen, 3. Läroplanstajming, 4. Hur innehållet förmedlas, 5. Mätbara resultat.	Systematisk litteraturöversikt Dimensionell analysmetod	American Journal of Sexuality Education	Mixed methods

Analysenheter från manuell sökning i tidsskrift 2021-04-20

Författare	Syfte	Metod	Tidsskrift	Dimension
Anna C, Treacy, Shanon S, Taylor & Tammy V, Abernathy	Syftet med artikeln är att undersöka sexualitetsundervisning för människor med intellektuell funktionsnedsättning, den fokuserar på risker, nuvarande barriärer till att få utbildningen och tillgängliga resurser.	Litteraturöversikt	American Journal of Sexuality Education	Kvalitativ
Amanda Winters & Julianna Alson	Artikeln fokuserar på att synliggöra mellanrummet som finns mellan traditionell och socioekologisk undervisning. De skriver fram metoder för att utveckla och kartlägga ett	Policyanalys	American Journal of Sexuality Education	Mixed methods

	index över sexualitetsundervisningsbehov. Vidare är syftet att beskriva hur dessa integrerar med sociala hälsoaspekter, för att reflexivt sammankoppla de komplexa slutsatserna som påverkar tonåren.			
Emely Meadows	Artikeln ramsätts av queer-teorin och undersöker hur sexualitetsundervisningen relaterar till HBTQIA+ personer utifrån fyra teman. 1. Sexuell hälsa och relationella risker för HBTQIA+ ungdomar, 2. Allomfattande sexualitetsundervisning som en skyddande faktor för sexuell hälsa och relationella risker, 3. Nuvarande tillgänglighet av relevant sexualitetsundervisning för HBTQIA+ ungdomar i USA, 4. Inkluderande skolor som en social aspekt av hälsa.	Litteraturoversikt	American Journal of Sexuality Education	Kvalitativ

Analysprocess

Efter att ett urval av artiklarna hade kvalitets- och relevansgranskats för uppsatsen genomfördes flera växelverkande steg. Första steget var att genomföra en kvalitativ innehållsanalys. Första läsningen av artiklarna i sin helhet bestod av att läsa igenom dem samt föra anteckningar under tiden. Andra läsningen bestod av att läsa anteckningarna jag hade fört för att se eventuella kategorier. Tredje läsningen genomfördes sedan för att pröva de kategorierna som jag såg i anteckningarna, genom att åter igen läsa igenom artiklarna i sin helhet och markera med olika färger för de olika kategorierna. Vid första prövning av kategorier såg jag skillnader mellan artiklarna, vilket antecknades för att sedan återgå till steg ett. Jag ansträngde mig för att göra detta steg i innehållsanalysen så systematisk som möjligt och följa den deduktiva ansatsen. Med en deduktiv ansats avses ett prövande av generella hypoteser, där hypotesen förändrades för att förstå forskningen. Min ansats för den första frågeställningen var deduktiv då jag strävade efter att kategorisera det lästa materialet dvs. forskningen om sexualitetsundervisning. Genom att förändra de förutbestämda kategorierna (hypoteser) för att förstå uppsatsens analysenheter följde min analysprocess den deduktiva ansatsen (Boreus, 2015, Bryman, 2020).

Nedan följer ett schema för att förtydliga stegen i genomförande av innehållsanalysen.

Steg 1 Läsning och anteckna

Steg 2 Läs anteckningar och leta efter kategorier

Steg 3 Pröva kategorierna i artiklar genom färgkodning

Nedan följer en framskrivning av de kategorier som hittades i artiklarna som forskarna skrivit fram, det är alltså inte perspektiv från policydokumenten som forskarna analyserat.

- Grön färg = främjande perspektiv
- Röd färg = riskperspektiv
- Blå färg = Barns rättighetsperspektiv

Genom att pröva kategorierna möjliggjordes en generellbild av forskningens koncensus kring indikatorer som ansågs vara kvalitetsförbättrande samt försämrande. Eftersom jag vid första prövningen ansåg att kategorierna inte stämde överens med flertalet av artiklarna gick jag tillbaka till Steg 1 och följde sedan stegen i sin ordning. Det är i detta genomförande som jag menar på att forskningen bedrevs deduktivt och systematiskt. Systematiken skapades genom att pröva mina tolkningar innan jag skrev fram resultatet (Bryman, 2020).

Kodsschema

För att skriva fram mitt resultat på ett tydligt och relevant sätt skapade jag ett kodningsschema där jag utgick från tre dominerande perspektiv. Kodenheterna är tolkande i sin natur och varje kodenhet skapades således variablerna för tolkning, i forma av teman och argument (Boreus & Kohl, 2018, s. 58 – 59). Jag valde att skapa kodenheter utifrån perspektiv som skrivits fram i forskningen:

1. Främjandeperspektiv

- a. När författarna själva säger att de utgår från främjande perspektiv som kritiskt verktyg för analys.
- b. Kallas även allomfattande (comprehensive).
- c. Undervisningen ska utgå ifrån och/eller skapa en positiv bild av sexualitet.
- d. Undervisningen/program/policy ska utgå från ungas intresse
- e. Undervisning/program/policy ska inte utgå från risk
- f. Inkluderande och acceptans av olikheter
- g. Meningsfull undervisning för barn och ungdomar.
- h. Främjar sexuell hälsa genom undervisning om preventivmedel,
- i. könssjukdomar, könssjukdomar, reproduktion och respektfulla relationer.

2. Riskperspektiv

- a. När forskarna skriver fram risker som ex. barns sexuella beteenden, sexualiteter, graviditeter, könssjukdomar och olämpliga beteenden.
- b. Negativa konsekvenser av sexuella beteenden och sexualiteter, fysiska, emotionella, reproduktiva, moraliska och ekonomiska.
- c. Män och kvinnors *olika* skyldigheter och rättigheter mot och med varandra.
- d. Tal om barn/unga sex debut.
- e. Betoning på avhållsamhet och kondom användning.
- f. Ålder som begränsning för undervisning.

3. Barns rättighetsperspektiv

- a. När forskarna skriver fram att deras kvalitetsförbättring ska skapa motstånd mot ex. rasism, homofobi eller sexuella våldsbrott.
- b. Skrivningar om rättigheter och skyldigheter.
- c. När författarna skriver fram barnens oberoende rätt till sexualitetsundervisning.

Uppsatsens andra steg var att teoretiskt förstå de kategorier som den kvalitativa innehållsanalysen hade producerat. Nedan följer en förklaring av hur diskursanalysen tillämpades för analys.

Diskursanalys WPR

I resultat och diskussion letar jag efter barnsynsdiskursiva effekter i uppsatsens analysenheter, inte vem som har mer eller mindre makt *att använda sig av* diskursen, utan vem som *ges* mer eller mindre makt *av* diskursen i dokument. Detta eftersom jag analyserar skriven text, vilket gör det omöjligt för mig att tala om hur människor praktiskt har använt diskursen. I analysen av dokumenten tillämpas diskursteoretiska glasögon där jag söker kunskap om subjektpositioneringar för att synliggöra hur detta har konstituerats i forskningen om sexualitetsundervisning (Boreus, 2015).

Den diskursteori som jag valde att använda som analysverktyg för uppsatsen är Bacchi's WPR-teori (Bacchi, 2010, 2016). Analysen gick baklänges eftersom jag eftersökte hur lösningar och problemet skapas samt ges legitimitet genom olika barnsynsdiskurser (Bergström & Ekström, 2018, s. 271). På så vis är ansatsen för uppsatsens andra frågeställning en deduktiv sådan, eftersom den styrs av diskursteoretiskt påverkade hypoteser (Eriksson Barajas., m. fl. 2018).

Uppsatsen kommer dock inte fokusera på policydokument utan på forskningen om policydokument och de problem som forskarna skriver fram. Problem och problematisering kommer inte ses i uppsatsen som något utanför forskningen, utan något som skapas, produceras, konceptualiseras och konstitueras i forskning (Bacchi, 2010, 2016). Det jag sökte

svar på är alltså inte hur ett visst problem ska lösas, utan hur problem och lösningar skapades i forskningen. Detta synliggjordes genom barnsynsdiskurser för att visa på hur barnet förstås i dokumenten (Bacchi, 2010).

Tillförlitlighet

Nedan förs en reflekterande diskussion om studiens validitet.

Validitet

Eriksson Barajas m. fl. (2018, s. 100) förklarar extern validitet som ett värderingsbegrepp där en ser till hur vida studiens resultat har en låg eller hög grad av generaliserbarhet mellan urval och population. Eftersom studien genomfördes på ett systematiskt vis går det att argumentera för att sökningen efter litteratur har gett en låg grad av extern validitet, eftersom urvalsprocessen inte har varit slumpmässig. Urvalsprocessen styrdes av systematisering alltså, studiens syfte och frågeställning påverkade hur sökningen genomfördes för att systematiskt få fram så mycket information som möjligt inom tidsramen för uppsatsen. Den interna validiteten pekar på hur vida det har genomförts systematiska fel i sök- och urvalsprocessen dvs. hur mina exkluderings- och inkluderingskriterier påverkade antal träffar samt hur detta kan ha påverkat vilka perspektiv som synliggjorts (Eriksson Barajas m. fl. 2018, s. 99). Eftersom sökprocessens exkluderings- och inkluderingskriterier har präglats av att synliggöra relevant information, med utgångspunkt i diskursteori och det valda ämnet sexualitetsundervisning, menar jag på att den interna validitetsgraden är hög.

Etik

Eftersom föreliggande uppsats är en översiktsstudie bör alla resultat skrivas fram (Eriksson Barajas m.fl. 2018). Inkluderings- och exkluderingskriterierna för artiklarna bestämdes på förhand i samband med framskrivningen av syfte och frågeställning, detta menar jag på gör urvalsprocessen systematisk. De artiklar som klarade granskningen och således inkluderades i studien valdes alltså innan jag hade helhetsläst dem. På så vis förhöll jag mig etiskt för att synliggöra all relevant information, inte information som stödjer ett visst resultat.

I uppsatsen gavs jag ändå tolkningsföreträde, det var jag som valde teori, inkluderings- och exkluderingskriterier, frågeställning m. fl. Detta styrde mitt sökande till specifika fenomen som utgick från en kritisk teori. Diskursteori är kritisk i sin grund och på grund av detta synliggörs vissa aspekter för att visa på hur ett visst sätt att beskriva någon eller något konstruerar en viss verklighet i dokumenten. Jag förhöll mig etiskt till uppsatsens data genom att inte enbart synliggöra det som teorin kunde stödja, utan tog avstamp i den kvalitativa innehållsanalysen för att samla relevant kunskap från artiklarna. Datan behandlades på två vis, först en innehållsanalys och sedan en diskursanalys. I den kvalitativa innehållsanalysen

synliggjordes aspekter som diskursanalysen inte kan, dessa resultat redovisades i uppsatsen för att stärka etiken.

Analys och resultat

Analysen syftar till att tillföra kunskap som svarar på uppsatsens syfte och frågeställningar. Dessa kommer besvaras under tre rubriker (1) Främjande perspektiv och riskperspektiv som belyser hur lärarens förhållningssätt påverkar sexualitetsundervisningens måluppfyllelse, (2) Forskningens undervisningssubjekt som förklarar hur barn och unga förstår i forskningen, (3) Barns rättigheter, som belyser hur forskarna använder barns rättigheter som ett argument för deras behov av sexualitetsundervisning.

Främjande perspektiv och riskperspektiv

Den data som analyserats i uppsatsen har en tydlig konsensus kring hur undervisningen bäst bör vara för att uppnå måluppfyllelse. Nedan följer en framskrivning av forskningens argumentation för riskperspektivets ineffektivitet i jämförelse med det främjande perspektivet.

For example, evidence is cited to support the claim that a ‘holistic and comprehensive approach significantly reduce[s] risk factors and risky behaviours’, as opposed to abstinence programmes that are deemed ineffective (Garland-Levett, 2016, s. 129).

Studies comparing rates of unwanted youth pregnancy and STIs between countries which implement different types of sexuality education have found that comprehensive sexuality education curricula tend to be more effective at attaining their goals than do abstinence-based approaches (Shannon, 2016, s. 576).

While each disciplinary emphasis on what constitutes positivity can be debated at length, we see a commonality in the need to move away from a fear-based, shame-inducing transmission of knowledge to a more positive, humanity embracing view of sexuality (Levand, 2021, s. 129)

Research shows that abstinence-only education does not significantly delay or reduce the frequency of sexual activity and even increases teenage birth rates (Kolenz & Branfman, 2019, s. 572).

Results indicated that abstinence-based programs did not delay initiation of sex, nor provide any positive effects on sexual behavior (Treacy m. fl. 2017, s. 69).

School-based sexuality education programs that promote abstinence-only-until-marriage are generally shown to be ineffective at both delaying initial sexual intercourse and changing sexual risk behaviors (Meadows, 2018, s. 300)

Det som går att se i ovan citat är en argumentation för att det främjande perspektivet anses hierarkiskt bättre för att uppnå måluppfyllelse än riskperspektivet. Båda perspektiven utgår från samma mål nämligen att minska tonårsgraviditeter, smittning av könssjukdomar, försena sex-debuten m. fl. Skillnaden mellan de två perspektiven berör lärarens förhållningssätt och attityd mot sexualitet. Detta går att se som ex. när Garland-Levett (2016, s. 129) uttrycker att den främjande sexualitetsundervisningen reducerar riskfaktorer och riskfyllda beteenden, till skillnad från riskperspektivet. Dessa två perspektiv anses således inte som självständigt

kvalitativa utan det är i jämförelse mellan deras måluppfyllelse som forskarna kan påvisa en kvalitetskillnad.

Problematiseringsprocessen inom riskperspektivet vilar på ett grundantagande om att barn och unga inte har kompetens till att utföra säkert sex (alltså sex med kondom, preventivmedel osv), därför bör undervisningen förespråka avhållsamhet.

Conservative approaches, as they tend to be portrayed, focus primarily on guiding young people away from engaging in sexual activity rather than advocating for sexual safety and responsibility (Shannon, 2016, s. 575).

sexual health education that stresses abstinence and emphasizes the failure rates of contraception is more common (Corcoran m. fl. 2019, s. 344)

Undervisningsmodellen riskperspektiv konstituerar problemet genom en konceptualisering där barn och unga görs ignoranta och utsatta genom diskursen om det oskuldsfulla barnet (Meyer, 2007, Bacchi, 2010, 2016). Detta konstituerar i sin tur lösningen, att barn och unga ska skyddas från att ha sex. På så vis framställs riskperspektivet som en reproduktion av barnens utsatthet i forskningen (Meyer, 2007, Foucault, 1982).

Som tidigare nämnt vilar skillnaden mellan de olika undervisningsmodellerna i förhållningssätt mot eleverna och sexualitet, de har samma mål att uppfylla. I det främjande perspektivet ska läraren förhålla sig positiv till sexualitet och sex, där hen ska främja en sexuell hälsa genom att lära ut om ex. kondom, preventivmedel etc. Barnen ses här som både kompetenta nog att ta ansvar för sin egen sexuella hälsa samtidigt som de är utsatta för särskilda risker om de inte får sexualitetsundervisning som utgår från det främjande perspektivet.

Comprehensive approaches attempt to promote sexual health by equipping students with information about topics such as human reproduction, STIs, contraception and respectful relationship (Shannon, 2016, s. 576)

The literature suggests that comprehensive adolescent sexual health education has a positive impact on sexual health outcomes (Corcoran m. fl. 2019, s. 343).

I citatet ovan går det att se hur det främjande perspektivet konstitueras genom en problematiseringsprocess med ett dubbelt grundantagande, där barnen är ignoranta och särskilt utsatta när de inte undervisas samtidigt som de kan bli kompetenta genom att läraren ger information om ex. preventivmedel, kondomer, könssjukdomar etc.

Lösningen konstrueras på så vis genom två samverkande diskurser, barn som onda och oskuldsfulla (Foucault, 1978, Gordon, 1980). Barn och unga förstås som onda eftersom forskarna skriver fram att främjande sexualitetsundervisningen ämnar producera positiv sexuell hälsa hos eleverna (Meyer, 2007). Det onda som barnen bär på ska genom undervisning, kontroll och disciplin motverkas, efter som att "The literature suggests that comprehensive adolescent sexual health education has a positive impact on sexual health outcomes" (Corcoran m. fl. 2019, s. 343). Här producerar forskningen barn och unga som onda utan att explicit skriva fram dem som det, eftersom grundantagandet är att utan

sexualitetsundervisning fortgår den inneboende negativa sexuella hälsan (Bacchi, 2016, Meyer, 2007).

De barn och unga som har sexualitetsundervisning som utgår från det främjande perspektivet görs till kompetenta och oskuldsfulla i forskningen, på samma logiska vis som de görs onda vid utebliven undervisning (Foucault, 1982). Forskningen konstruerar de barn som inte får undervisningen som ignoranta och naiva, vilket legitimerar förståelse om att det är i behov av information, undervisning och verktyg för att inte utsättas för sexuell fara (Meyer, 2007). Forskningen om sexualitetsundervisningen konstituerar och legitimerar således problemet som sexualitetsundervisningen ämnar att lösa genom diskursen om ondska och oskuld (Bacchi, 2010, 2016). Allen och Carmody (2012) skriver fram hur sexualitetsundervisningen diskursivt kan förhindra utbildning som fokuserar på risker.

Constructing sexuality education and intimacy on the basis of ethical sexual subjectivity provides a counter discourse to education based on fear and pathology. Caring for the self and considering the impact of your desires and wants on the other require a process of dynamic mutual negotiation and reflection (Allen & Carmody, 2012, s. 462)

Allen & Carmody (2012) förklarar hur en undervisning som fokuserar på omhändertagande av sig själv och hänsyn till andra kräver en process av dynamisk förhandling och reflektion. På så vis argumenterar de för att undervisningen bäst bedrivs genom en dialogisk pedagogik, där förhandlingar och reflektion främjar den sexuella hälsan. Deras framskrivande positionerar dem som motpoler och kritiska till riskperspektivet, samtidigt som deras måluppfyllelse är att förhindra negativa konsekvenser som kan uppkomma från sexuella beteenden. Detta visar på en samsyn av vad sexualitetsundervisningen ska undervisa om samt vilka mål det ska uppfylla, skillnaderna mellan undervisningens möjlighet av måluppfyllelse vilar på lärarens förhållningssätt gent emot eleverna. På så vis tar problematiseringsprocessen i forskningen utgångspunkt i lika förståelser av problematiken men ger effekter av olika lösningar som ex. ett främjande perspektiv eller riskperspektiv (Bacchi, 2010, 2016). Avslutningsvis riktar Winters och Alson (2018) blicken från att se till *hur* undervisningen bedrivs för att se till *vilka* undervisningen är för.

In sum, our data analyses suggest that no single indicator or group of indicators comprehensively represents adolescent sexual health, and in fact, more upstream factors may have greater bearing on variation in need for sex education among counties and school districts (Winters & Alson, 2018, s. 370).

När Winters och Alson (2018) skriver fram att det inte finns empirisk bevisning för att påvisa kvalitetskillnader mellan städer, län eller kommuner, förstås problem för sexualitetsundervisningen som individuella för eleverna. Det är elevernas individuella behov som sexualitetsundervisningen bör möta för att skapa en kvalitativ och önskad beteendeförändringen (Bacchi, 2010, Foucault, 1982). De individer som forskningen produceras kommer nu presenteras i föreliggande kapitel genom subjektpositionsanalys.

Forskningens undervisningssubjekt

I den data som uppsatsen analyserat skriver forskarna fram undervisningen som särskilt viktig för specifika grupper av individer.

Young women with mental illnesses face many risks including abusive relationships (Treacy m. fl. 2017, s. 82)

women and young girls who report having a negative body image often report engaging in sexual behaviors that could increase their risk of sexually transmitted infections (STIs) (Winter m flr., 2019, s. 156)

I citaten ovan använder forskarna yttre faktorer för att stärka sin argumentation av undervisningens relevans för flickor med psykisk ohälsa och negativ självbild, något som Bacchi (2016) menar på är relativt vanligt för att legitimera problemet samt för att problemet skall ses som det rätta. När Treacy m. fl. (2017) skriver fram att flickor med psykisk ohälsa är särskilt utsatta för ex. våld i nära relation läggs problemet och således lösningen på flickorna. Problemprocessen konstituerar således flickorna som problembärarna och de som undervisningen ämnar förändra, paradoxalt nog i samma mening som de skriver fram deras utsatthet (Bacchi, 2010, 2016).

Den subjektpositioneringen som forskningen producerar genom att påvisa flickornas individuella egenskap av utsatthet är en position där flickorna bär ansvaret för händelser som andra utsätter dem för (Foucault, 1982, Gordon, 1980). Denna konstruktion legitimerar att rikta undervisningen specifikt till gruppen *utsatta flickor* genom diskursen om oskuld, när flickorna ges egenskapen av utsatthet i forskningen konstrueras samtidigt ett behov av skydd (Meyer, 2007). Detta konstruerar flickor som objekt i konstant utsatthet och behov av skydd, vilket bekräftar deras inneboende oskuld genom ett synonymt användande av ordet utsatthet (Foucault, 1982).

När subjekt kopplas samman med individuella egenskaper objektifieras de genom en diskurs som gör dem förståeliga (Foucault, 1982). Eftersom båda citaten pekar på flickornas behov av sexualitetsundervisning för att förändra att de blir utsatta för sexuellt våld, våld i nära relation, könssjukdomar etc. objektifieras de även genom diskursen om ondska. Det är flickorna som bär på någonting inom sig som gör att de utsätts för dessa saker och det är denna inneboende egenskap som sexualitetsundervisningen ämnar att ändra på (Meyer, 2007, Foucault, 1982). Lösningen på problemet konstitueras således som en beteendeförändring hos flickor med psykisk ohälsa. Vidare skriver Treacy m. fl. (2017) fram sexualitetsundervisningen som särskilt viktig för personer med intellektuell eller fysisk funktionsnedsättning:

despite our progress in assuring people with disabilities their civil and educational rights, there is still work to be done. This is especially true in the area of sexual health education, where individuals with disabilities still experience the highest rates of mental, emotional, physical, and sexual abuse (Treacy m. fl. 2017, s. 65).

Först placerar Treacy m. fl. (2017) rättigheter för personer med intellektuell eller fysisk funktionsnedsättning som en produkt som har getts till dem av utomstående. I den

framskrivningen konstrueras barnen och unga som utsatta och hjälplösa, vilket konstituerar ett behov av sexualitetsundervisning för att inte utsättas för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld (Bacchi, 2016). Problematiseringsprocessen tar sin utgångspunkt i att försöka se vilka individer som utsätts för olika typer av våld och således behöver skydd. Processen bygger på en idé av att barn och unga är oskuldfulla och således i behov av skydd (Meyer, 2007). Dock reproducerar detta deras utsatthet genom att undervisningen ämnar ändra deras beteende för saker de själva inte kan påverka, det är inte de som aktivt utsätter något för våld. När behovet av skydd skrivs fram som en självklarhet skapas en hierarkisk maktobalans mellan textens objektet (personer med intellektuell eller fysisk funktionsnedsättning) och forskarna (Meyer, 2007, Foucault, 1982). Där forskarnas idéer om hur de bäst skyddas ges företräde för barnens egna idéer om hur de bäst skyddar sig själva. Skrivningen om dem producerar således en maktobalans, där de som subjekt ges snävare utrymme för sexuell identitetsutveckling genom att de ses som ignoranta och hjälplösa (Meyer, 2007, Foucault, 1982, Gordon, 1980).

Kolenz och Branfman (2019) menar på att sexualitetsundervisningen är särskilt viktig för feministiska mål:

sex education is crucial for feminist goals like reducing unplanned pregnancies and STI rates (Kolenz & Branfman, 2019, s. 570).

Kolenz och Branfman (2019) positionerar sexualitetsundervisningen som en problemlösande faktor för feministiska mål, deras uttryck kan producera en könad effekt av problemets placering som särskilt viktig för gruppen kvinnor. Det är kvinnors problem att oplanerad graviditet och smitta av könssjukdomar uppkommer, således är det deras problem som sexualitetsundervisningen skall påverka och förändra (Bacchi, 2016). Denna placering av problemet producerar en könad effekt där män görs osynliga i forskningen. Problemet konstitueras således som det rätta problemet eftersom det rättfärdigas genom att påvisa unga flickors behov av undervisningen för potentiella framtida problem. Forskarna positioneras som en beskyddare av de svaga (Meyer, 2007, s. 100) när de påvisar vikten av undervisningen för feministiska mål. Detta reproducerar den maktobalans som finns mellan män och kvinnor genom att männen osynliggörs i problemprocessen görs de passiva i potentiella lösningar på problemet, samtidigt som kvinnor görs till objekt för beteendeförändring (Foucault, 1982, Bacchi, 2016). Garland-Levett (2016) producerar en annan typ av problematik.

Discussing the importance of choice and agency establishes its significance but fails to acknowledge a body of literature that demonstrates structural inequalities make this unequally accessible for women in heterosexual relationships (Garland-Levett, 2016, s. 127).

Garland-Levett (2016) producerar problemet som sexualitetsundervisningen bör lösa som strukturella maktojämligheter samt att diskussioner om val och agens inte synliggör dessa maktojämligheter för kvinnor i heterosexuella relationer. På så vis produceras en snävare problematik än ovanstående citat (Bacchi, 2016). Kvinnor görs till ignoranta i framskrivningen på så vis att de måste ges information om maktojämligheter som de kan utstå i sina heterosexuella relationer för att få möjlighet till att utöva sin agens. På så vis

produceras heterosexuella kvinnor som objekt för det problem som sexualitetsundervisningen ämnar lösa (Foucault, 1982, Meyer, 2007). Män förstås och produceras som onda i citatet, kvinnor produceras som i behov av skydd, utsatta och således oskuldsfulla (Meyer, 2007).

Denna produktion av könsliga motpoler riktar lösningen på problemet mot kvinnor på ett självklart vis eftersom de är utsatta och i behov av skydd (Meyer, 2007, Bacchi, 2016). När män produceras som onda och förövare i heterosexuella relationer reproducerar detta en stark historisk förankrad idé där mannen är aktiv och kvinnan passiv (Centerwall, 2005a). Kvinnans passiva karaktär är således det som undervisningen ämnar förändra genom information och kunskap. Tystnaden kring män reproducerar dock maktobalansen, eftersom det är kvinnans förståelse om relationen till mannen ska ändra hennes beteende mot honom (Foucault, 1982, Gordon, 1980).

Barns rättigheter

Barns rättigheter används genomgående i den data som uppsatsen har analyserat som ett argument för att påvisa *särskilda* barns rätt till sexualitetsundervisning som ex. skriver Bennett (2007) fram:

It is thus critical that the health education needs of Indonesian youth are addressed in a manner that protects their individual human rights and protects those rights within the framework of the welfare of the umma (Islamic community) (Bennett, 2007, s. 371).

Sex education is in itself a critical human right, which meets the desire of young people to understand their bodies, emotions and relationships, and provides them with the information needed to negotiate their reproductive and sexual health. It is thus linked with young people's rights to health, to their sexual rights, to their ability to negotiate marital rights and to their rights to use contraception and control their fertility (Bennett, 2007, s. 372).

Bennetts (2007) är en australiensk forskare vars artikel ämnar argumentera för indonesiska barn och ungdomars rätt till sexualitetsundervisning. Bennett placeras i artikeln som en beskyddare för indonesiska barn och ungdomar genom hennes kontinuerliga argumentation att sexualitetsundervisning är barns rättighet. I detta produceras Indonesien som ett land med särskilt utsatta medborgare genom att påvisa frånvaro av sexualitetsundervisning på följande vis:

The health consequences of early pregnancy and childbirth are widely documented, as are the risks associated with unsafe abortion. While comprehensive statistics on the health burden of unwanted pregnancy are unavailable for Indonesia, it is estimated that between 15% and 20% of maternal deaths can be attributed to complications arising from unsafe abortion (Bennett, 2007, s. 373)

Bennet (2007) konstruerar förståelsen av barn och unga som hjälplösa och utsatta på grund av sin omgivning, vilket legitimerar hennes argument för att just de är i störst behov av sexualitetsundervisning (Meyer, 2007, Foucault, 1982). Problemet konstitueras i artikeln som närvaro av oönskade graviditeter och osäkra aborter, genom att argumentera för att sexualitetsundervisning kan lösa dessa s. k. *verkliga* problem (Bacchi, 2010, 2016). Bacchi

(2010) menar på att de som analyserar ideologier tenderar att försöka skapa en fiende (s. 53). Det producerar dock en maktobalans där de som positioneras som mottagare av diskursens effekter (barn och unga) inte förstås som objekt *med* makt, utan objekt utanför maktutövningen. På så vis konstrueras ett behov av information som en räddning eller skydd mot deras nationella och religiösa utsatthet, där barn och ungas rättighet till att ex. förhandla om äktenskapliga rättigheter och preventivmedel producerar en bild av dem som hjälplösa och utsatta (Gordon, 1980, Foucault, 1982, Meyer, 2007).

Vidare skriver andra forskare fram barns rätt till sexualitetsundervisning från en utsatthetsperspektiv på följande vis:

Virtually all representations of the nuclear family include a complementarity of typical male and female gender roles, from which children are offered a ‘balance’ of normative gender expression. Consequently for transgendered people who display visual and social transgressions of traditional gender roles, it may not be possible to be reconciled into the traditional family model at all. Transgendered and gender non-conforming people and their families therefore face continued exclusion and discrimination... (Shannon, 2016, s. 580).

Shannon (2016) konstituerar problemet inom sexualitetsundervisningen för transpersoner som avsaknad av bilder och representationer av människor som till synes verkar utanför heteronormen. Problemet som produceras i dokumentet riktas som specifikt för transpersoner, där de inte får möjlighet till att förstå sig själva i familjemodeller som präglas av det heteronormativa synsättet (mamma, pappa och barn). Problemprocessen utgår från att olikheter ska belysas på ett balanserat vis där effekten till synes anses vara att detta kommer leda till en normaliseringsprocess för transpersoner. Texten reproducerar transpersoners utsatthet genom att belysa hur undervisningen bör göras annorlunda för dem (Bacchi, 2010, 2016, Meyer, 2007). Detta osynliggör de personer som inte ”fysiskt visar” (direkt översatt, Shannon, 2016, s. 580) eller kommit till insikt om sin transsexualitet, genom att argumentera för att det är just de som ”fysiskt visar” sin transsexualitet som blir exkluderade och diskriminerade (Foucault, 1982).

Burns (2013) beskriver problemet från ett annat perspektiv:

Further sexual knowledge and literacies can develop children’s capacity to understand their own sexual experiences and identities and are essential to their rights as sexual citizens. It is children’s right to ‘understand that sexuality is a powerful signifying system ... so that they may have increased agency in this critical area of their lives (Burns, 2013, s. 90)

Problematiseringsprocessen i ovanstående citat konstituerar problemet som barn och ungas brist på möjlighet till att förstå sig själva, lösningen är att alla ska få förstå sexualitet som ett ”signifikant maktfullt system”. Processen visar således inte på ett heteronormativt synsätt eftersom Burns (2013) inte talar om *särskilda barn*, problematiseringen tar sin utgångspunkt i en individuell förståelse av sig själv, sin sexualitet och sexuella identitet. Barn och unga konstitueras ur ett bristperspektiv, där de behöver kunskap, information och vägledning från en lärare för att ha möjlighet till framtida agens (Foucault, 1982, Meyer, 2007). I ovanstående

citat konstitueras barn således som självständiga med rättigheter, egna intressen och aktiva när de väl fått kunskap genom diskursen om rättigheter. På så vis conceptualiseras barns rättigheter som barn rätt till att göra *rätt* val när de fått *rätt* kunskap (Meyer, 2007, s. 88).

Diskussion

Analys och resultat visar att det finns en koncensus i forskningen om hur undervisningen bäst löser problem för sexualitetsundervisningen. Argument för att det främjande perspektivet ökar kvaliteten av undervisning vilar på möjlighet av måluppfyllelse i jämförelse med riskperspektivet. Dessa två perspektiv skiljer sig åt på följande vis. I det främjande perspektivet har läraren en positiv attityd till sexualitet och relationer, där kunskap som eleverna ska erfordra kommer från vetenskapens värld som ex. att kondom och andra preventivmedel skall läras ut till barnen för att de själva skall ges möjlighet att ta ansvar för sina sexuella relationer (Garland-Levett, 2016, Shannon, 2016, Kolenz & Branfman, 2019, Treacy m. fl. 2017, Meadows, 2018, Corcoran m. fl. 2019). I riskperspektivet är lärarens uppgift att rikta barn och ungas fokus bort från sex och sexualitet, detta verkar till synes som en konservativare attityd än det främjande perspektivet eftersom det vilar på idén om att avhållsamhet är lösningen på problem som kan uppkomma vid sex, sexualitet och relationer. Förståelsen av kvalitetsbärande faktorer är dock det samma för främjande perspektiv och riskperspektiv. De kvalitetbärande faktorerna mäts genom statistik i barn och ungas privata liv så som, graviditet, spridning av könssjukdomar, sexdebut etc. Förståelsen av lösningen för hur sexualitetsundervisningen bäst löser problem har konstituerats genom de två diskurserna oskuld och ondska som samverkar och förstärker varandra.

Foucault menade på att när två diskurser samverkar och förstärker varandra går det att påvisa en sanningsregim (Gordon, 1980). När forskarna talar om styrkor inom sexualitetsundervisning hänvisar dem till forskning som mäter effektiviteten av undervisningsmodellerna risk och främjande perspektiv. Det främjande perspektivet ses som hierarkiskt bättre eftersom den leder till att barn och ungas beteenden förändras till att göra *rätt val* (Bacchi, 2010). De diskurser som formar denna konstruktion av kunskap är diskurserna barn som oskuldsfulla och det onda barnet. Grundantagandet vilar på att barn och unga är i behov av skydd i sin sexualitet, utsatta för faror i sitt sexliv, ignoranta kring preventivmedel och med en inneboende ondska och måste därför undervisas i hälsosamma relationer (Meyer, 2007). I problematiseringsprocessen samverkar och konstituerar diskurserna en undervisningsmodell som ger forskningen tillåtelse att öka kontrollen av barn och ungas privata liv genom statistiska mätningar (Bacchi, 2010). Sanningsregimen förstärks även genom att påvisa att undervisning som bedrivs genom riskperspektivet har lägre måluppfyllelse än den undervisning som utgår från det främjande perspektivet, genom att de stärker idén att barn och unga är i behov av skydd och med en inneboende ondska (Gordon, 1980). Problemet har således konstituerats genom en ambivalens i förståelsen om barn och

unga, där de både förstås som goda, sårbara samt i behov av skydd, gränstestande, svårhanterliga och onda (Bacchi, 2010, 2016).

Barns rättigheter används genomgående för att påvisa barn och ungas rätt till sexualitetsundervisning. Argumenten syftar till att främja barn och ungas sexuella hälsa, samtidigt som sexualitetsundervisningen syftar till att stävja beteenden och värderingar som inte anses vara ansvarsfulla, hälsosamma eller rätta. På så vis producerar forskningen barn och unga som sårbara, i behov av räddning från sina sexuella beteendens negativa konsekvenser, genom en undervisning vars huvudsyfte är att förändra och styra deras sexuella beteenden (Foucault, 1982). Barns rätt till sexualitetsundervisningen konstrueras inte i forskningen som barn och ungas möjlighet till agens eller självständiga rättigheter inom sexualitetsundervisningen (Meyer, 2007, s. 88). Utan grundantagandet vilar på att barn är utsatta och i konstant behov av hjälp (ibid, s. 87). Lösningen för att säkerställa barn och ungas rättigheter konceptualiseras som ett behov av kunskap för att göra *rätt val* i situationer, inte *sitt val* (Bacchi, 2010, 2016).

Meyer (2007) skriver fram att det finns en tydlig könad riktning mot flickor när en tala eller skriver om ex. sexuellt våld, dessa effekter går även att se i uppsatsens resultat. Resultatet visar att sexualitetsundervisningen anses särskilt viktig för utsatta individer så som kvinnor, kvinnor med psykisk ohälsa, kvinnor med dålig självbild och personer med fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning (Meadows, 2018, Shannon, 2016, Garland-Levett, 2016, Treacy m. fl. 2017, Kolenz & Branfman, 2019, Winters m. fl. 2019, Winters & Alson, 2018). Detta argumenteras för genom att påvisa deras särskilda utsatthet genom statistiska mätningar av sexuella övergrepp. Den lösning som konstitueras i forskningen är att dessa särskilda individer behöver skyddas, genom kunskap och insyn (Bacchi, 2010).

På så vis produceras en barnsyn där de förstås som oskuldsfulla och utsatta, vilket skapar hierarkiska maktskillnader mellan barn – vuxen i texterna, där vuxna ges mer makt till insyn och kontroll över de särskilda individernas liv för att säkerhetsställa att de inte utsätts för något (Meyer, 2007). Dock reproducerar detta deras utsatthet genom att problematiseringsprocessen tar sin utgångspunkt i deras tilltänka svagheter i relation till norm-individer, genom en objektifieringsprocess där kvinnor, kvinnor med psykisk ohälsa och personer med fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning görs hjälplösa för yttre faktorer i forskningen (Foucault, 1982, James m. fl. 1998, Meyer, 2007). Att tre av fyra grupper av särskild utsatta individer anses vara någon form av kvinna visar på att även forskningen producerar en annorlunda, mer utsatt flicka i relation till pojkar (Bacchi, 2010, Meyer, 2007).

Hur förstås detta i Sverige?

Eftersom datan för uppsatsen inte har producerats i Sverige eller nordiska länder går det inte att påvisa att dessa förståelser verkar inom forskningen i Sverige, men det går att se likheter i

produktionen av läroplaner. Att forskning om sexualitetsundervisning visar på en könad effekt där flickor anses vara i större behov av undervisningen än pojkar är tendenser vi även kan se inom Sverige. Som bakgrunden visar har förståelsen om flickor under första halvan av 1900-talet präglats av en asexuell syn där flickors sexuella lust härstammar från reproduktion och familjeskapning (Centerwall 2005a). Som ex, hade 80% av flickskolorna sexualundervisning 1920, i jämförelse med pojkar där endast 25% fick sexualundervisning, argument för den fördelningen av undervisning vilade på idén att flickor hade lägre risk att genomgå en s. k. sexuell väckning eftersom de ansågs ha sex för fortplantning (ibid, s. 29).

Denna konceptualisering av flickor förändrades över tid och påverkades av en syn på flickor och pojkar som motpoler, pojkar anses alltid säga ja till sex medan flickor anses vara i behov av verktyg för att stå på sig mot pojkar och säga nej (Centerwall, 2005a, 2005b). Detta behov av verktyg specifikt riktat mot flickor liknar det Meyer (2007) förklarar som en förståelse av barnet som i behov av skydd och utsatt. På så vis produceras en subjektspositionering där flickor ses som oskyldiga (Foucault, 1982). Dessa behov utgår å ena sidan från en idé om att skydda barn och unga genom att ge dem information, omsorg och trygghet, dock producerar det å andra sidan flickor som utsatta och i konstant behov av skydd. Detta möjliggör inte en agens för flickor i text, utan det producerar maktskillnader där flickor inte ges möjlighet till agens eftersom, de anses vara i konstant behov av skydd och hjälplösa i att skydda sig själva från ex. sexuellt våld (Meyer, 2007). Samtidigt producerar detta en snäv subjektspositionering för flickor, där de som möjligtvis utsätts för sexuellt våld anses vara förstörda och fråntagna sin oskuld (Foucault, 1982). Den förståelsen konceptualiseras genom en insyn av statistik som visar hur många som utsätts för sexuellt våld, inte hur många som utsätter andra för sexuellt våld. Det är i produktionen av statistiken som den könade effekten tar sitt ursprung, görs självklar och blir svår att ifrågasätta, eftersom flickor och personer med intellektuell eller fysisk funktionsnedsättning utsätts i högre grad för sexuellt våld än andra (Meyer, 2007, James, 2009, Bacchi, 2016).

Att ämnet byter namn till sexualitet, samtycke och relationer 2022 förändrar undervisningen, undervisningen skall som ex. förebygga rasism, sexism, förtryck och våld med kunskap och aktiva insatser (Skolverket, S2021/5, s. 2). När styrdokumentet formuleras på så vis går det att se tendenser av ett växande riskperspektiv, där barn och unga ska i en bredare form riktas ifrån något. Det skapar en kontext för undervisningen i läroplanen, där undervisningens syfte är att rikta eleverna från beteenden som inte är önskvärda. Formuleringen producerar en förståelse av ungas sexualitet som problematiskt genom tystnad kring samlag och sexuella relationer samt, en betoning på undervisningens förebyggande syfte (Foucault, 1982). Sex och samlag går att förstå som ett tvåsidigt mynt, där ena sidan är sexuellt våld, skador, våldtäkt, etc. och andra sidan kan sex skapa närhet, intimitet och njutning. Läroplansrevideringen skriver inte fram sex eller samlag som ett värde i sig, utan det kopplas till rätten att ha sin sexuella läggning, motverka sexism eller annan form av kränkande behandling. Läroplanens

tystnad kring sexets positiva sidor skapar således en konservativ och farlig förståelse av sex för unga (Skolverket, S2021/5, Bacchi, 2010, 2016).

När det skrivs fram att barnen ska undervisas i samtycke konstitueras detta genom de två samverkande diskurserna om ondska och oskuld. I oskulddiskursen skapas barnen som ignoranta och utsatta, barnen förstås som behövande av skydd från vuxenvärlden, vilket ges genom att förmedla kunskaper om samtycke (Meyer, 2007). Samtidigt förstås barnen ur diskursen om ondska eftersom grundantagandet vilar på att, vid frånvaro av kunskap kring samtycke blir barnen förövare vid sexuellt umgänge i den nya *samtyckeslagen* (Meyer, 2007). Det är alltså lagändringen (2018:618) och de samverkande diskurserna som ger legitimitet till att undervisa barn i samtycke.

Att ämnet tar in samtycke går att se som ett motstånd till den tidigare heteronormativa undervisningen som producerat ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor som tidigare kritiserats inom sex- och samlevnadsundervisningen (Centerwall, 2005a). Samtycke som lärandeobjekt beskrivs som ett förebyggande arbete där eleverna ska förstå hur de kan ha sex och sexuella relationer med varande på lagligt vis (Skolverket, S2021/5), detta härstammar från en ny form av könad moralpanik riktad mot pojkar. Det kan utgöra motstånd mot idén om flickors utsatthet och behov av sexualitetsundervisningen, som uppsatsens bakgrund och resultat visar. Att samtycke tas in som lärandeobjekt legitimeras genom lagändring och tidigare statistik som visar på hur olika grupper i högre utsträckning utsätts för sexuellt våld, såsom flickor och personer med fysisk eller intellektuell funktionsnedsättning. Moralpaniken produceras genom en ambivalent syn på pojkar, där de är både potentiellt farliga och potentiellt utsatta genom sin ignorans (Meyer, 2007, Foucault, 1982). Pojkar förstås här som ignoranta kring hur de ska ha sex med någon, de behöver undervisas i samtycke och frivillighet för att förebygga framtida våldtäkter. Samtidigt som de förstås som onda och farliga eftersom undervisningen ska stävja dessa inneboende tendenser till oförståelse för uttryck av motvilja (Meyer, 2007). När förståelsen om pojkar förstärks genom två diskursen skapas en sanningsregim, som här kan ha gett legitimitet till att undervisa eleverna i samtycke (Foucault, 1982). På så vis går det att förstå att den nya undervisningen i samtycke produceras som särskilt viktig för pojkar.

Metoddiskussion

Uppsatsen utgick från kvalitativ ansats där tolkningar om eventuella sanningar granskades för att synliggöra processer i skapandet av problem och lösningar i forskning om sexualitetsundervisning. Det vetenskapliga förhållningssättet kräver systematik och transparens i genomförandet av uppsatsskrivandet. Greenhalgh, Thorne och Malterud (2018) skriver fram kriterier för den systematiska litteraturoversikten, de är bl. a. att forskaren ska ha en förutbestämd metod, inkludering- och exkluderingsskriterier samt en snävt fokuserad forskningsfråga som går att ställa direkt till litteraturen. Mina frågeställningar gick inte att

ställa direkt till litteraturen eftersom de krävde en teoretisk förankring för att besvaras, därefter förändrades även frågorna under tiden för uppsatsen. Dessa förändringar följer den narrativa litteraturanalysen, eftersom det var genom tolkningen av dokumenten som jag såg att frågeställningarna behövde ändras. Med detta som grund menar jag därför att uppsatsen är en hybrid av den positivistiska systematiska litteraturöversikten och den hermeneutiska narrativa litteraturöversikten (Greenhalgh et al, 2018, Hammersley, 2001, Denzin, 2009).

Hybrid-formen gav uppsatsen en hög reliabilitetsgrad eftersom framskrivningen av *hur* sökning efter litteraturen genomförts, har skrivits fram tillräckligt tydligt för att läsaren av denna uppsats ska kunna replikera sökningen. Det som kan sänka graden är s. k. slumpfel i sökningen, eftersom det inte går att säga med all säkerhet att jag fick fram all relevant litteratur. Även det faktum att den litteratur jag hitta kommer från västvärlden gör det svårt att synliggöra ett syd-öst-världsligt perspektiv (Eriksson Barajas m. fl. 2018, s. 103).

I och med min begränsade förståelse av systematisk och narrativ litteraturöversikt i uppsatsens första stadier försökte jag förhålla mig så gott det gick till den systematiska sökmetoden för inhämtning av data. Ett resultat av min sökning var att ingen av uppsatsens data kommer från Sverige eller Skandinavien. På så vis synliggörs inte den svenska forskningen om sexualitetsundervisning utan den internationella forskningen om sexualitetsundervisning. Denna uppsats resultat anses dock ha relevans för att förstå hur sexualitetsundervisningens utformning har ändrats i svenska skolor och kommer prövas hösten 2022 i min masteruppsats.

Referenser

- Allen, L., & Carmody, M. (2012). Pleasure has no passport': re-visiting the potential of pleasure in sexuality education. *Sex Education* 12(4), 455 – 468.
<https://dx.doi.org/10.1080/14681811.2012.677208>
- Bacchi, C., (2010) Policy as Discourse: What does it mean? Where does it get us?. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 21(1), 45 – 57. , DOI: 10.1080/01596300050005493
- Bacchi, C. (2016). Problematizations in Health Policy: Questioning How “Problems” Are Constituted in Policies. *Sage*, 1(16), 1 – 16. doi: 10.1177/2158244016653986
- Bennett, L. (2007) Zina and the enigma of sex education for Indonesian Muslim youth. *Sex Education*, 7(4), 371-386. DOI: 10.1080/14681810701635970
- Bergström, G, & Ekström, L., (2018). Tre diskursanalytiska ingångar. I K. Boreus & G. Bergström (red), *Textens mening och makt* (s. 253 – 304). Studentlitteratur
- Boreus, K, & Kohl, S., (2018). Innehållsanalys. I K. Boreus & G. Bergström (red), *Textens mening och makt* (S. 49 – 92). Studentlitteratur.
- Boréus, K. (2015). Texter i vardag och samhälle. I. Ahrne, G. Svensson, P (red). *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 157 – 175). Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2020). *Samhällsvetenskapliga metoder* (uppl. 3). Liber
- Burns, K. (2013). Normative "sexual" knowledge and critique as a mode of resistance – a response to Damien Riggs. *Contemporary Issues in Early Childhood* 14(1), 88 – 93.
<https://dx.doi.org/10.2304/ciec.2013.14.1.88>
- Centerwall, E. (2005a). Med moralen som styrmedel – historiska perspektiv på sexualupplysning. I. *Hela livet: 50 år med sex- och samlevnadsundervisning*. (s. 25 – 34). Myndigheten för skolutveckling Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Centerwall, E. (2005b). Obligatorisk sexualundervisning – perspektiv på tre handledningar. I. *Hela livet: 50 år med sex- och samlevnadsundervisning*. (s. 35 – 46). Myndigheten för skolutveckling Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Corcoran, J., Patrician, P., Childs, G., & Shirey, M. (2019) What Do We Really Know About Adolescent Sexual Health Education: A Dimensional Concept Analysis. *American Journal of Sexuality Education*, 14(3), 342 – 357, DOI: 10.1080/15546128.2019.1600446
- Denzin, N.K. (2009) The elephant in the living room: or extending the conversation about the politics of evidence. *Qualitative research*, 9(2):139-160.

- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Foucault, M. (1978) *The History of Sexuality, Vol. 1, An Introduction*. Trans. R. Hurley. New York: Vintage Books
- Foucault, M. (1982) The subject and power. *Critical Inquiry* 8(4). s. 777 - 795.
doi:133.30.212.149
- Garland-Levett, S. (2016) Exploring discursive barriers to sexual health and social justice in the New Zealand sexuality education curriculum. *Sex Education*, 17(2), 121 – 134.
DOI: 10.1080/14681811.2016.1233396
- Gordon, C. (red.). (1980). *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. Brighton: Harvester P.
- Greenhaigh, T., Thorne, S., Malterud, K. (2018) Time to challenge the spurious hierarchy systematic over narrative reviews? *Eur J Clin Invest.*, 29th of January, 2018.
- Hammersley, M. (2001) On ‘Systematic’ Reviews of research Literatures: a ‘narrative’ response to Evans & Benefield. *British Educational Research Journal*, 27(5): 543 – 554.
- James, A. (2009). Agency. I J. Qvortrup, W. Corsaro, M. Honig (Red.), *The Palgrave Handbook of Childhood Studies* (ss. 34–45). London: Palgrave MacMillan
- James, A., Jenks, C., & Prout, A. (1998). *Theorizing childhood*. Cambridge: Polity
- Kolenz, K., & Branfman, J. (2019). Laughing to sexual education: feminist pedagogy of laughter as a model for holistic sex-education. *Sex Education* 19(5), 568 – 581.
<https://doi.org/10.1080/14681811.2018.1559728>
- Kungliga skolöverstyrelsen. (1945). *Handledning i sexualundervisning för lärare och folkskolor*. Stockholm: Ivar Hæggströms Boktryckeri AB
- Levand, M. (2021). Sexual Science and the Catholic Church: Areas of Common Ground. *American Journal of Sexuality Education* 16(1), 124 – 139.
<https://doi.org/10.1080/15546128.2021.1873212>
- Meadows, E., (2018). Sexual Health Equity in Schools: Inclusive Sexuality and Relationship Education for Gender and Sexual Minority Students, *American Journal of Sexuality Education*, 13(3), 297 – 309. DOI: 10.1080/15546128.2018.1431988
- Meyer, A. (2007). The Moral Rhetoric of Childhood. *Childhood* 14(1), 85 – 104.
<http://doi.org/10.1177/0907568207072532>
- Regeringsbeslut S2018/03927/JÄM. Uppdrag om att stärka barnahusens kompetens om hedersrelaterat våld och förtyck. Hämtad från <https://www.regeringen.se/>
- SFS 2018:1197. *Familjerätt*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet MRB

- SFS 2018:618. *Brottsbalken*. Stockholm: Justitiedepartementet
- Shannon, B. (2016). Comprehensive for who? Neoliberal directives in Australian 'comprehensive' sexuality education and the erasure of GLBTIQ identity. *Sex Education* 16(6), 573 – 585. <http://dx.doi.org/10.1080/14681811.2016.1141090>
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Reviderad: 2017, 2018, 2019*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket S2021/5. *Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Hämtad från: https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/regler-och-ansvar/sok-forordningar-och-foreskrifter-skolfs/svid12_6bfaca41169863e6a6595a/2062829119/api/v1/download/andringforfattning/2021:5
- Skolverket. (1999). *Nationella kvalitetsgranskningar 1999*. Stockholm: Liber.
- Skolverket. (2013). *Sex- och samlevnadsundervisning i grundskolans senare år Jämställdhet, sexualitet och relationer i ämnesundervisningen Årskurserna 7–9*. Lenanders AB.
- Skolverket. (2021). *Ändringar om sexualitet, samtycke och relationer i läroplanerna*. Hämtad 2021-03-17 från: <https://www.skolverket.se/om-oss/var-verksamhet/skolverkets-prioriterade-omraden/reviderade-kurs--och-amnesplaner/andringar-om-sexualitet-samtycke-och-relationer-i-laroplanerna>
- Treacy, A, C., Taylor, S, S., & Abernathy, T, V. (2017). Sexual Health Education for Individuals with Disabilities: A Call to Action, *American Journal of Sexuality Education*, 13(1), 65 – 93. DOI: 10.1080/15546128.2017.1399492
- Utbildningsdepartementet (1994). *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94 : Lpf 94*. Stockholm: Utbildningsdep..
- Winter, R, V., Ward, M., Pilgrim, S., Cook, M., & Summers, A. (2019). Want to improve sexual health education for girls? Include body image. *American Journal of Sexuality Education* 14(2), 152 – 164. <https://doi.org/10.1080/15546128.2018.1531362>
- Winters, A., & Alson, J. (2018). Development of a Socioecological Adolescent Sexual Health Index and Atlas: A Case Study in Washington State, *American Journal of Sexuality Education*, 13(3), 359 – 377. DOI: 10.1080/15546128.2018.1443301

Bilagor

Bilaga 1

ERIC

Ordsök	Årsspann	Antal träffar	Antal träffar peer-review
Sexual education AND school AND Sweden	2000 – 2021	25	21
Sexual education AND school AND Sweden AND sexual behavior	2000 – 2021	11	10
Sexual education AND school AND Sexual behavior AND Teacher	2000 – 2021	332	221
Sexual education AND school AND sexual behavior AND teacher AND Sweden	2000 – 2021	3	3

Denna sökning genomfördes för att få en översikt i hur forskningen kring valda fokus ser ut inom den svenska utbildningsvetenskapliga forskningskontexten.

ERIC

Sökord	Årsavgränsning	Antal träffar	Antal träffar peer-review
Sexual education AND discourse	2000 – 2021	756	670
Sexual education AND discourse AND governance	2000 – 2021	14	10

De tio peer-review artiklarna som kom fram efter avgränsning hade ett blandat fokus mellan lärarens roll i klassrum för att motverka ojämlika maktstrukturer mellan män och kvinnor samt styrmekanismer som reproducerar ojämlika maktförhållanden mellan män och kvinnor, vilket inte anses relevant för studiens valda fokus sex och relationer. Då gjorde jag en

avgränsning inom *subject* och inkluderade bara begrepp som direkt hänvisade till sex- och relationsundervisning vilket resulterade i en australiensk artikel.

ERIC

Sökord	Årsavgränsning	Antal träffar	Antal träffar peer-review
Sexual education AND discourse AND norm*	2000 – 2021	108	96
Sexual education AND discourse AND norm* AND value	2000 – 2021	13	10

Även här avgränsades resultatet genom en läsning av abstrakterna vilket resulterade i två artiklar om läroplansrevideringar från Nya Zeeland och Kina.

EBSCO

Sökord	Årsavgränsning	Antal träffar	Antal träffar peer-review
”sex* education” AND discourse AND curriculum	2000 – 2021	62	62
“sex* education” AND discourse AND curriculum AND norm*	2000 – 2021	13	13

Vid denna sökning exkluderades artiklar som fokuserade på klassrumsdiskurser eftersom det inte anses relevant för studiens valda fokus av läroplan och styrdokuments syn på sex- och relationsundervisningen. Vidare exkluderades en dublett och resulterade i att tre artiklar inkluderades i studien.